

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. **12**, jaargang **10**, december 2010

Uitgave: 8 PSO's en NvD. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

Van de redactie

Het zijn de weken van *WikiLeaks* en de reflectie op het nut van openbaarheid en geheimhouding in democratische samenlevingen, de grenzen van de openbaarheid en de grenzen van de geheimhouding. Reflectie over *feiten* en *duiding* en de rol van nieuwe en traditionele media daarin. Boeiende tijden.

In deze laatste *Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk* weer veel aandacht voor brieven, voornemens, meningen en activiteiten voor, van en rondom het openbare bibliotheekwerk en de instituties die dit werk bevolken. Met als laatste artikel: een slotbeschouwing bij tien jaar Nieuwsbrief.

Wim Keizer,
14 december 2010

“Bibliotheken ontzien”

De Voortouwcommissie van OCW in de Tweede Kamer heeft zich 13 december van 11.00 tot 17.00 uur bezig gehouden met de cultuurbegroting van OCW. Het voornemen bibliotheken zo veel mogelijk te ontzien, werd positief gewaardeerd. SP-Kamerlid **Jasper van Dijk** diende een motie in om invloed aan te wenden dit ook te laten gelden voor de andere overheden. Stemming over de moties (er werden op andere cultuuronderdelen ook moties ingediend) vindt donderdag 16 december plaats.

In deze Nieuwsbrief verderop aandacht voor de brief van staatssecretaris **Halbe Zijlstra** d.d. 6 december 2010 aan de Tweede Kamer over het openbare bibliotheekwerk en, onder *Kort nieuws*, de brief, eveneens van 6 december, over zijn *uitgangspunten voor het cultuurbeleid*. Hierin wordt aangekondigd dat er landelijk toch een klein beetje (2012 2,2% en 2013 5%) bezuinigd wordt op o.a. bibliotheekwerk.

VNG vraagt VOB toekomstbeeld openbare bibliotheek

De VNG wil van de VOB weten hoe de bibliotheek van de toekomst er uitziet. Dat staat vermeld op de website van de VNG (www.vng.nl) d.d. 7 december 2010. De VNG schrijft: “Wat betekent de introductie van e-readers en digitale boeken voor het bibliotheekwerk? Dat er veel gaat veranderen staat wel vast, maar het toekomstbeeld is nog onhelder.”

De vraag aan de VOB is een reactie op een brief van de VOB d.d. 5 november 2010 aan de VNG, waarin deze wijst op de ernst van de bezuinigingen en op het Bibliotheekcharter. Zie ook het antwoord van de VNG aan de VOB d.d. 18 november 2010: www.vng.nl.

Extra geïnvesteerd

Tegenover het verhaal van de bezuinigingen stelt de VNG dat gemeenten jarenlang extra hebben geïnvesteerd in bibliotheekwerk. "Door de gevolgen van de economische crisis en de bezuinigingen van het rijk, zijn veel gemeenten nu gedwongen om het budget van het bibliotheekwerk te korten. Tegelijkertijd transformeert de bibliotheek van fysieke naar digitale voorziening. De praktijk zal daarvoor sterk veranderen."

Actueel financieel beeld

De VNG vindt ook dat bij een inhoudelijke schets van de toekomst een geactualiseerd financieel beeld hoort. "De VNG gaat met het IPO (Interprovinciaal Overleg) en het ministerie van OCW in overleg over onderzoek naar de financieringsbehoefte van de bibliotheek van de toekomst. Op grond daarvan kunnen de overheden afspraken maken over de bekostiging van het stelsel."

De VNG-site wijst ook op een artikel in *VNG Magazine* nr. 28 van 3 december 2010, waarin de VNG de gemeenten waarschuwt niet door te slaan in de bezuinigingen: *slacht niet de kip met gouden eieren*. Zie: www.vngmagazine.nl.

Strategieën

Het artikel meldt dat er diverse strategieën voor gemeenten en bibliotheek zijn. Deze werden gepresenteerd door de heer **Cor Wijn** van BMC tijdens de door de VNG belegde regionale bijeenkomsten. Zie ook verderop in deze Nieuwsbrief, n.a.v. de bijeenkomst in Almere, op 22 november 2010.

Voortgezet gesprek positie SIOB; meesturende adviesrol

Het advies van de Raad voor Cultuur en de signalen die hij vanuit het SIOB verneemt vormen voor staatssecretaris **Halbe Zijlstra** van OCW aanleiding om een voortgezet gesprek met SIOB en VOB te voeren over de bestuurlijke constructie waarbij SIOB en VOB beide twee bestuursleden voordragen voor de Stichting Bibliotheek.nl.

Dat schrijft de staatssecretaris in een brief d.d. 6 december 2010 aan **Frank de Grave**, voorzitter van de Raad van Toezicht van het SIOB. Zijlstra stuurde 6 december ook een voortgangsbrief aan de Tweede Kamer, waarin eveneens wordt ingegaan op SIOB, Bibliotheek.nl en het advies van de Raad voor Cultuur (zie artikel hierna).

Ondubbelzinnig

Zoals bekend (zie ook Nieuwsbrief juli) was de Raad voor Cultuur kritisch over het beleidsplan 2010-2012 van het SIOB, over het feit dat Bibliotheek.nl twee "opdrachtgevers" (VOB en SIOB) heeft en over het feit dat OCW rechtstreeks gelden verstrekt aan Bibliotheek.nl. De Raad adviseerde een ondubbelzinnige opdrachtgeverschap voor Biblio-

theek.nl bij het SIOB. De Raad vond ook dat de Stichting Bibliotheek.nl een te zelfstandige positie heeft gekregen.

Niet ver genoeg

Zoals eveneens bekend (zie Nieuwsbrief oktober) is SIOB-directeur-bestuurder **Leo Voogt** ingaand 1 december 2010 vertrokken. Blijkens een SIOB-persbericht (van 23 september) hierover heeft het SIOB met OCW gesproken. "In die gesprekken zijn uitgangspunten geformuleerd om de positie van het Sectorinstituut te versterken. Voor de directeur-bestuurder gaan de maatregelen op korte termijn niet ver genoeg". Frank de Grave meldde desgevraagd dat het vertrek van Leo Voogt "een zelfstandige afweging" was. "Hij had er geen vertrouwen in dat aan zijn wensen tegemoet zou worden gekomen." De Raad van Toezicht, naast Frank de Grave bestaande uit **Josje Calff**, **Valerie Frissen**, **Ton Brandenbarg** en **Hans van Velzen**, bleef zitten en had er *kennelijk* wel vertrouwen in.

Grote waarde

Zijlstra schrijft dat voor hem het SIOB bij uitstek het instrument is om invulling en uitvoering te geven aan zijn generieke verantwoordelijkheid voor het bibliotheekstelsel. "Aan zijn programma-activiteiten en adviestaak hecht ik grote waarde." Nu het bibliotheekwerk "eensgezind een cruciale inhaalslag" moet maken, ziet hij een belangrijke rol voor het SIOB weggelegd. Het SIOB moet via zijn programma's een wezenlijke bijdrage leveren aan de versterking van de samenhang en het uitzetten van de koers. "Wil het Sectorinstituut hierin succesvol zijn, dan zal het gezagvol, overtuigend en inspirerend dienen op te treden. Het komt er daarom nu op aan in de uitwerking van het beleidsplan uw instituut zo te positioneren, dat het SIOB het vernieuwingsproces van de sector optimaal kan ondersteunen, stimuleren en mede vormgeven."

Zwaarwegend advies

Hij voegt er aan toe dat dit ook voor de digitale bibliotheek geldt. "Het raadsadvies is voor mij een reden om de zwaarwegende adviesrol van het SIOB hierbij nadrukkelijk te bevestigen en onderstrepen. Concreet betekent dit dat ik alleen middelen aan Bibliotheek.nl ter beschikking zal stellen op basis van tenminste een positief advies van het sectorinstituut. Ook bij de beoordeling achteraf heeft het sectorinstituut een belangrijke adviesrol. Ofschoon deze adviespraktijk in 2010 al is toegepast, heb ik besloten deze meesturende adviesrol van het SIOB in 2011 nog explicieter en steviger in te vullen. Ik maak daarover graag op korte termijn precieze afspraken met de nieuwe directeur-bestuurder."

Zijlstra wil na de begrotingsbehandeling van Cultuur ook nog verkennen hoe de financiële positie van het SIOB kan worden versterkt door middel van een opdrachttaak op het terrein van de digitale bibliotheek. Deze opdrachttaak is vergelijkbaar met de bijzondere besteltaak voor aangepast lezen, maar is vooralsnog tijdelijk van aard. "Een eventuele opdrachttaak laat overigens onverlet dat het sectorinstituut niet de enige opdrachtgever van de Stichting Bibliotheek.nl kan zijn. Bij de ontvlechting van de oude VOB is weloverwogen gekozen voor een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de branche en het Rijk voor de landelijke digitale bibliotheek."

Wetgeving

De staatssecretaris wil ook onderzoeken hoe de juridische positie van het SIOB in het kader van de voorgenomen herziening van de bibliotheekwetgeving wettelijk kan worden verankerd. In het kader van de “veldconsultatie” die over die wetgeving binnenkort gaat plaatsvinden, zal de rol en positie van het SIOB worden meegenomen.

“Nieuwe visie op bibliotheekbestel nog niet logisch”

“De opvatting van de Raad voor Cultuur dat het beleidsplan 2010-2012 van het Sectorinstituut nu al het resultaat zou moeten zijn van hernieuwde visieontwikkeling en van een integrale heroverweging van taken deel ik niet.” Dat zegt staatssecretaris **Halbe Zijlstra** in een voortgangsbrief d.d. 6 december 2010 aan de Tweede Kamer. In die brief gaat hij in op de bekende ontwikkelingen rond het Bibliotheekcharter en komst van het SIOB. Hij vindt het niet logisch nu al, kort na de ontvlechting van de oude VOB, een nieuwe visie op het bibliotheekbestel te verwachten. Zijlstra vindt ook dat het SIOB wel de kwaliteit van het bibliotheekstelsel als geheel kan bewaken, maar niet die van individuele bibliotheken. “Binnen de decentrale structuur van het stelsel ligt de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het individuele bibliotheekaanbod op lokaal niveau. In de praktijk krijgt dat vorm via certificering.”

Innovatienetwerken

Zijlstra gaat in zijn brief in op enkele toezeggingen die zijn voorgangers gedaan hadden en enkele moties die door Kamerleden waren ingediend (zie ook Nieuwsbrief april 2010).

De eerste toezegging betrof een uitwerking van “innovatienetwerken in het veld van openbare bibliotheken” waar in het overleg met de Kamercommissie 17 maart over gesproken is (zie ook Nieuwsbrief maart 2010). De staatssecretaris zegt dat het SIOB er een eerste voorstel over heeft uitgebracht. “Ik ga daarover in gesprek met het SIOB en zal de Kamer in het voorjaar 2011 nader informeren.”

Consortiumverband

Gevraagd was om bevordering van de digitale bibliotheek in consortiumverband. Zijlstra zegt dat OCW als voorwaarde voor subsidieverlening aan Bibliotheek.nl verbindt dat cruciale onderdelen van de digitale infrastructuur in samenspraak met de KB worden ontwikkeld.

Structurele financiering

Ook was gevraagd om structurele financiering van de digitale bibliotheek, met prioriteit voor mediawijsheid. Het antwoord is dat OCW structureel € 2 miljoen bijdraagt aan de landelijke digitale infrastructuur van Bibliotheek.nl en daarnaast uit OCW-innovatie-gelden projectsubsidie verstrekt. Voor de mediawijsheid verwijst hij naar het Expertisecentrum Mediawijsheid.

Leenrecht

Voor de vraag over het leenrecht (er streng op toezien dat de uitspraak van de rechter dat verlengingen geen uitleningen zijn niet leiden tot hogere leenrechtvergoedingen) verwijst Zijlstra naar het hoger beroep dat de Stichting Leenrecht heeft aangetekend.

E-books

Dan was er nog een motie over e-books (bevorderen dat die onderdeel worden van de dienstverlening van bibliotheken). Hier verwijst Zijlstra naar de auteursrechtelijke kant (zie ook Nieuwsbrief van september): rechthebbenden moeten toestemming geven.

Verduurzaming Bibliotheek.nl

Tot slot schrijft Zijlstra dat hij zich in 2011, in overleg met SIOB, IPO en VNG, zal inzetten voor de verduurzaming van de Stichting Bibliotheek.nl. De subsidieaanvraag 2011 van Bibliotheek.nl heeft hij ontvangen. De *subsidieregeling aansluiting digitale bibliotheek* uit 2010 krijgt in 2011 een vervolg, zodat alle bibliotheekorganisaties in staat worden gesteld zich aan te sluiten op de digitale bibliotheek.

Voor volledige tekst van beide brieven zie op pagina:

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/letteren-en-bibliotheken#ref-minocw>.

Geheim advies SIOB

Wim Keizer

In de vorige Nieuwsbrief publiceerde ik uit vrije nieuwsgaring de *subsidieaanvraag 2011* van Bibliotheek.nl. Aangezien ik vernam dat het SIOB over deze subsidieaanvraag advies heeft uitgebracht aan OCW, vroeg ik **Marian Pater**, bij het SIOB programmamanager Digitale Innovatie & Opleidingen, of de tekst van dit advies op de SIOB-site zal verschijnen en of ik hem voor de Nieuwsbrief mag hebben. Haar reactie: "Het advies aan OCW zal niet op de SIOB-site verschijnen en is ten behoeve van OCW geschreven. De inhoud vrijgeven zou de positie van de OB-branchen in onderhandelingen over rechten, contracten e.d. niet versterken. Dat is onze reden om het je niet te verschaffen." Mijn reactie: "Ik begrijp hieruit dat openbaarheid de positie van de openbare bibliotheek niet versterkt."

In de brief van staatssecretaris **Zijlstra** aan de Tweede Kamer staat dat het SIOB aan OCW een voorstel heeft uitgebracht over *innovatienetwerken* in het veld van openbare bibliotheken.

Ik vroeg SIOB-programmanagers of dat voorstel op de SIOB-site komt en of ik het mag hebben voor de Nieuwsbrief.

Er kwam nog geen reactie.

Commentaar

Is Leo Voogt wel of niet terecht opgestapt bij SIOB?

Wim Keizer

Is **Leo Voogt** nu wel of niet terecht, uit oogpunt van het (toekomstige) belang van het openbare bibliotheekwerk, opgestapt als directeur-bestuurder van het SIOB? Zoals eigenlijk wel verwacht kon worden, geven de brieven die staatssecretaris **Halbe Zijlstra** van Cultuur op 6 december naar SIOB en Tweede Kamer heeft gezonden op die vraag geen antwoord. Wat vond Leo nu precies niet ver genoeg gaan wat de Raad van Toezicht wel ver genoeg vond gaan? Zolang de direct betrokkenen zwijgen, weten we het niet.

In de brieven wordt vooral het al bekende beleid weer eens uiteengezet. Het advies van de Raad voor Cultuur wordt niet rechtstreeks en niet onmiddellijk gevolgd, maar ook niet helemaal als onzin terzijde gelegd. Er komt een "voortgezet gesprek" over de bestuurlijke constructie van de Stichting Bibliotheek.nl, waarbij SIOB en VOB elk twee bestuursleden leveren. Gesproken wordt over een "meesturende adviesrol" voor het SIOB. Het SIOB krijgt een "opdrachttaak" op het gebied van de digitale bibliotheek. Onderzocht wordt of in nieuwe wetgeving de positie van het SIOB verankerd kan worden.

Zoals ik in oktober al schreef, blijft het ook bij versterking van de positie van het SIOB een feit dat de gedecentraliseerde spelers in het bibliotheekveld zich gedragen als afnemers tegenover leveranciers. Daar komt bij dat ondanks het Bibliotheekcharter gemeenten en provincies er lustig op los bezuinigen. De organisatieadviesbureaus hebben verschillende strategieën en scenario's in de aanbieding om hiermee om te gaan, maar die leiden zeker niet tot meer centralisatie en centrale regie. Dan zijn er nog kerntakendiscussies door en over de provincies.

Het bibliotheekwerk is gedecentraliseerd. De krachten die daarmee gepaard gaan overstijgen de macht en de reikwijdte van de afdeling Letteren en Bibliotheken van OCW, ondanks alle goede wil die daar heerst. Het geschrijf over bestel-, opdracht- en branchetaken laat ook zien dat er een soort interne OCW-Cultuur-logica is ontstaan, die losgezongen lijkt te zijn van de gedecentraliseerde werkelijkheid.

Een waarneming is dat veel belangrijke posities in en ten behoeve het openbare bibliotheekwerk nu in handen zijn van bekende leden van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie. Staatssecretaris van OCW is **Halbe Zijlstra**. Voorzitter van de Raad van Toezicht van het SIOB is **Frank de Grave**. Voorzitter van het bestuur van de Stichting Bibliotheek.nl is **Bas Eenhoorn**. Op het provinciale niveau hebben we IPO-voorzitter en Commissaris der Koningin (CdK) in Zuid-Holland **Jan Franssen** (die tijdens de fase van het Koepelconvenant ook voorzitter was van de Stuurgroep Bibliotheken). In Noord-Holland zit CdK **Johan Remkes**. *Zouden deze VVD-ers het onderling, informeel wel ooit eens hebben over de vraag waar het met het openbare bibliotheekwerk naar toe moet?* Me dunkt dat de stelling dat de toekomst van het landelijke aandeel in het bibliotheekwerk voor een niet onbelangrijk deel wordt bepaald (of: kan worden bepaald, als het ze echt interesseert) door de VVD niet overdreven is.

Vraag Josje Calff: waarom aparte Nationale Catalogus?

Wim Keizer

Josje Calff, adjunct-directeur van de UB Leiden en lid van Raad van Toezicht van het SIOB, stelde op de forumwebsite *Bibliotheek 2.0* de vraag wat voor de Nederlandse openbare bibliotheken de argumenten zijn om niet meteen bij *Worldcat* aan te sluiten, maar vele miljoenen te investeren in de Nationale Bibliotheek Catalogus (NBC).

Haar exacte vraag was: "Wat zijn nu precies de argumenten voor Nederlandse OB'en om NIET de diverse eigen lokale bibliotheeksyste- men te vervangen door WorldCat Local, correcter uitgedrukt door het webbased managementsysteem WorldCAT WMS (want Local is in feite alleen de database met bezitgegevens, zoeken en uitleen), en in plaats daarvan vele miljoenen te investeren in een aparte Nationale Bibliotheek Catalogus?"

Reacties en zijsporen

Die vraag riep vele reacties en tegenreacties op, ook van **Johan Stapel**, projectmanager NBC bij Bibliotheek.nl. Maar door het oerwoud aan reacties en zijsporen was (en voor wie nog wil: is) de discussie moeilijk te volgen. Ik wist al, uit eerdere verhalen van Johan Stapel, dat meedoen aan de NBC het mogelijk maakt via Worldcat zoekresul- taten van bibliotheken hoger te laten scoren in Google, maar een rechtstreeks antwoord op de vraag of het ook mogelijk is de Nationale catalogus *over te slaan* om rechtstreeks aan te sluiten op de Wereld- catalogus heb ik gemist. Op een gegeven moment stelde Johan vast: *"Ik merk dat elke uitleg over nut en noodzaak van de NBC alleen nieuwe vragen en misverstanden oproept en betwijfel of dit het juiste medium is voor het breed uitwisselen van kennis en ideeën over het centraal toegankelijk maken van onze prachtige collecties."* Mijn conclusie: kennelijk hebben sociale media zo hun beperkingen voor wie werkelijk wil weten hoe iets in elkaar zit.

Voor de door Josje begonnen discussie zie:

<http://bibliotheek20.ning.com/forum/topics/bibliotheekblad-worldcat>.

En voor de door Johan Stapel, naar aanleiding hiervan, begonnen aparte discussie, zie: http://bibliotheek20.ning.com/forum/topics/wat-is-het-nut-van-een-nbc?xg_source=activity.

Vijf scenario's bij VNG, plus een nul-scenario

De VNG hield eind november, begin december vier regionale bijeen- komsten voor gemeentebestuurders en ambtenaren. Doel: informeren over het Bibliotheekcharter, de activiteiten van Bibliotheek.nl en de certificering. En verder: het nadenken over de onzekere toekomst stimuleren. Voor dat laatste was **Cor Wijn** van organisatieadviesbu- reau BMC ingehuurd. Hij vroeg zich af wat er van de vijf bibliotheek- functies overblijft en welke gemeentelijke strategieën denkbaar zijn. Daarbij onderscheidde hij vijf scenario's, voorafgegaan door een nul- scenario dat hij meteen verwierp. Dat nulscenario is: subsidie bevie- zen en geen dialoog tussen gemeente en bibliotheek. Dat scenario komt neer op: de kop in het zand steken, een geleidelijke verschraling, een toename van vrijwilligerswerk en uiteindelijk: *verelendung*.

Sturen op centralisatie

Scenario 1 is het sturen op centralisatie. Dat betekent: filialen sluiten, een aantrekkelijke hoofdvestiging maken, investeren in “attracties”, de burger als consument zien. Kortom: een soort Bijenkorf.

Sturen op decentralisatie

Scenario 2 is juist het tegenovergestelde, sturen op decentralisatie. Daarbij stel je doelgroepen als jeugd, jongeren, ouderen en migranten centraal. Je kiest voor een wijkgerichte benadering. Er is sprake van familiebibliotheken met een beperkt aanbod.

Afbouw en substitutie

Scenario 3 is sturen op afbouw van de openbare bibliotheek in haar huidige vorm en kiezen voor substitutie. Het accent komt te liggen op schoolbibliotheken, bibliotheken in tehuizen en/of boekenkasten in buurtcentra. En: je geeft ieder kind misschien een tabletcomputer of e-reader.

Sturen op inhoud

Scenario 4 is sturen op inhoud (collectie) en activiteiten, door speerpunten te kiezen. Zaken als leesbevordering en literatuur, voor- en vroegschoolse educatie, cultuurpunt en cultuurmakelaar. Hierbij noemde Wijn wel het begrip *cross over*. Hij koppelde dat aan het Kulturhus, het “huis van de wijk”, cultuurclusters en (als voorbeeld) het Groninger Forum. De kern van *cross over* is dat je voldoende massa houdt (financieel, organisatorisch en ruimtelijk), de “traffic” op gang houdt en vergelijkbare functies bundelt. Het is in feite het creëren van een nieuw type culturele instelling. Je kunt combineren met één van de andere scenario's

Dialoog als houding

Tot slot scenario 5: de dialoog over de toekomst. Daarbij gaat het niet om een strategie, maar om een houding. Gemeente en bibliotheek erkennen elkaars problemen en gaan niet uit van een vast ontwerp. Je probeert samen scenario's te bedenken, je staat beide open voor onorthodoxe benaderingen en je bent pragmatisch.

Opinie

Bibliotheek kan niet zonder nauwe relatie met onderwijs

Wim Keizer

Net als twintig jaar geleden leven we nog steeds in een tijd van razendsnelle digitale ontwikkelingen. En hoewel razendsnel al *heel snel* is, kan het nog steeds razendsneller. Je vraagt je wel eens af waar die razende snelheid van de digitale ontwikkelingen eindigt. Bij de licht-snelheid? Ik weet het niet, maar één ding staat vast: de veranderingen in het openbare bibliotheekwerk gaan *niet* met de snelheid van het licht. Kunnen we de razendsnelle digitale ontwikkelingen nog wel bijhouden?

Vijf functies niet even belangrijk

We leven ook in een tijd van bezuinigingen en herbezinning op overheidstaken. De *Richtlijn voor basisbibliotheken* uit 2005 kent vijf officiële functies: Warenhuis van kennis en informatie, Centrum voor ontwikkeling en educatie, Encyclopedie van kunst en cultuur, Inspiratiebron van lezen en literatuur en Podium voor ontmoeting en debat. Wie de begrotingen van openbare bibliotheken napluist en de verschillende posten toedeelt naar deze vijf functies zal ongetwijfeld ontdekken dat *niet* een vijfde van de hele begroting keurig verdeeld naar elk van deze functies gaat. Bibliotheken vinden sommige functies veel belangrijker dan andere functies. Hij zal ook ontdekken dat de toedeling per bibliotheek soms aanzienlijk kan verschillen.

Openhartig

In de afgelopen periode was ik bij twee voor de bibliotheekpers toegankelijke bijeenkomsten. *Niet* van de Vereniging van Openbare Bibliotheken, maar van het Netwerk van Directeuren (NvD) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Tijdens die bijeenkomsten kon openhartig gepraat worden over de toekomst van de openbare bibliotheek (en over de vraag of de openbare bibliotheek nog veel toekomst heeft).

Het NvD hield 11 november een bijeenkomst over het retailconcept (winkel- versus verheffingsmodel). Ik deed er verslag van in de vorige Nieuwsbrief.

In Almere woonde ik 22 november de eerste door de VNG georganiseerde regionale bijeenkomst voor wethouders en ambtenaren bij. In deze Nieuwsbrief staat welke mogelijke strategieën **Cor Wijn** van BMC neerzette voor gemeenten en bibliotheken.

Keuzen

Het geheel van beide bijeenkomsten overziend, hebben we het retailmodel, het verheffingsmodel, het mengmodel, de bekende vijf functies en ook vijf scenario's (die al dan niet gecombineerd kunnen worden). En, waar hier niet over gesproken is, we kunnen ook nog kiezen om wel of niet mee te doen aan de Nationale Bibliotheek Catalogus, de White label website (al dan niet in landelijke huisstijl) en het Datawarehouse. Bedoeld om razendsnelle digitale ontwikkelingen een beetje bij te benen.

Geen ultiem antwoord, wel richting

Wat wil de bibliotheek bij wie bereiken en waarom? Hoe en wanneer? En waarom willen we er overheidssubsidie voor? Het ultieme antwoord bestaat niet, maar ik heb altijd al gevonden dat het *openbaar vervoer* voor ontmoeting (en debat) belangrijker is dan de openbare bibliotheek. En verder: in de informatievoorziening aan een *algemeen publiek* is de bibliotheek naast krant, boekhandel, televisie en internet op z'n best *aanvullend*. En waarschijnlijk in afnemende mate. Ik vind ook al heel lang: goed onderwijs is onomstreden een belangrijke publieke taak. Iets leren en geïnformeerd worden is daar *niet*, zoals op veel andere plekken in de samenleving, een vrijblijvende zaak. Ik zou zeggen: wil je als bibliotheek erkend blijven als publieke voorziening, kruip daar dan dicht tegenaan. Iets als *Biebsearch* is daar een mooi voorbeeld van.

Nog geen nieuw contributiestelsel branchevereniging

Het VOB/WOB-bestuur heeft pogingen om voor de nieuwe brancheorganisatie tot een nieuw contributiestelsel te komen vooralsnog opgegeven. Aan de leden is voorgesteld de contributiebedragen zoals ze in 2010 voor VOB en WOB waren te handhaven in 2011. Zij het met een verhoging van 9,2% in 2011, om de benodigde € 1.850.000 te halen. Van dat bedrag wordt overigens 10%, dus € 185.000 gezamenlijk opgebracht door de PSO's. Voor 2012 is € 2.030.000 nodig. Voor 2012 is uitgangspunt het bedrag dat in 2011 is betaald. Uit betrouwbare bronnen bleek desgevraagd dat de leden 9 december akkoord gingen met het voorstel.

Arbitragecommissie

Het voorstel behelsde verder dat er per 2013 een nieuw contributiestelsel komt, vast te stellen uiterlijk in het voorjaar van 2012. Worden de leden het daarover niet eens, dan komt er een arbitragecommissie – met daarin een meerderheid van externe deskundigen – die een bindend voorstel doet.

Rust

Het bestuur vond het belangrijk voorlopig rust te creëren op het contributiedossier, zodat vereniging en leden zich op andere zaken kunnen richten. “Het contributiedossier leidt tot een te grote diversiteit aan opvattingen en gevoelens; nu een definitieve oplossingsrichting voor de lange termijn kiezen is onwenselijk.”

CPNB-bijdrage

In oktober dienden de G4-bibliotheken een motie in om na te gaan of de CPNB-bijdrage die NBD/Biblion verstrekt niet omlaag kan, waardoor de NBD-tarieven aan bibliotheken ook minder kunnen worden. Naar aanleiding van die motie stelde het bestuur de leden 9 december voor een *task force* te laten verkennen of het mogelijk is partijen te vinden die in 2011 en 2012 (een deel van) de CPNB-bijdrage die de VOB nu nog verstrekt willen overnemen. Het bestuur vond dat, als het zou lukken, een deel van het dan vrijvallende bedrag aan contributieinkomsten kan worden besteed aan de versterking van de activiteiten van de vereniging.

Stromen in kaart

Het bestuur wil de task force ook nog andere taken geven: in beeld brengen welke financiële stromen en verplichtingen (en in welke omvang) er vanuit bibliotheken zijn naar centraal/collectief niveau, hoe en waartoe die stromen verdeeld worden (c.q. welk rendement ze opleveren) en waar mogelijk besparingen voor de bibliotheken gevonden kunnen worden.

Verder: in kaart brengen welke financiële bronnen (fondsen, Nederlandse en Europese subsidieregelingen, sponsormogelijkheden) er door branche en vereniging op welke wijze benut zouden kunnen worden.

Voor hele tekst voorstel zie: www.debibliotheken.nl.

Jaarplan 2011: commissies moeten echt aan de bak

“De commissies moeten in 2011 echt aan de bak en resultaten laten zien die ook voor de leden op decentraal niveau zichtbaar en herkenbaar zijn. Een nieuw, geïntegreerd contributiestelsel is er nog steeds niet, ondanks de grote inspanningen van de adviescommissie, het bestuur, het bureau en de leden zelf. Er blijkt een grote diversiteit aan opvattingen te bestaan op dit dossier, die tot op heden nog nauwelijks naar elkaar toe zijn bewogen. De fusie zal intern uitgewerkt moeten worden: integratie van de teams, administraties en communicatiekanalen. Deze fase in de verenigingsgeschiedenis biedt de VOB ook kansen. Kansen om een vereniging te worden die echt van, voor en door de leden is.”

Dat staat in de inleiding in het jaarplan 2011 van VOB en WOB, met de titel *Samen sterk!* Het plan, dat 9 december geagendeerd was voor de ledenvergadering, beschrijft speerpunten, activiteiten en resultaten. Desgevraagd meldden betrouwbare bronnen dat de leden akkoord gingen.

Preambule

Het plan is gebaseerd op de vorig jaar aangenomen beleidsnotitie *Een nieuwe vereniging van openbare bibliotheken* en “het doorontwikkelde profiel” zoals verwoord in de preambule van de nieuwe statuten. De fusievoorstellen, inclusief de nieuwe statuten, zijn 9 december ook aanvaard.

Volgens die nieuwe preambule ligt de focus van de vereniging op *maatschappelijk ondernemerschap*, eigentijds werkgeverschap en leiderschap. Het bureau (in opbouw) zal zich moeten ontwikkelen tot een sterk team van belangenbehartigers en procesbegeleiders. En verder is er de al genoemde commissiestructuur.

PSO's en Bibliotheek.nl

De inleiding stelt vast dat de PSO's de Stichting Samenwerkende PSO's Nederland hebben opgericht en dat deze stichting de handen ineen wil slaan met de Stichting Bibliotheek.nl, om de dienstverlening aan de bibliotheken op het gebied van branche-innovatie en de digitale bibliotheek op elkaar af te stemmen en te coördineren. “Dat ook de franchisegroep daar aan tafel zit, bewijst het sterker wordende besef van de noodzaak van collectieve aanpak en krachtenbundeling in de branche.”

Positionering en samenwerking

De inleiding noemt als belangrijk aandachtspunt voor de vereniging het opbouwen van samenwerking met en het bepalen van positie ten aanzien van het SIOB en Bibliotheek.nl. “Een heldere rolverdeling van de drie landelijke organisaties, een goede taakverdeling en nauwe afstemming zijn van het grootste belang voor de leden van de vereniging. Het bestuur houdt hier nauwlettend de vinger aan de pols.”

Vakinhoud en -methodiek

De inleiding signaleert dat door de focus op werkgeverschap en ondernemerschap een onderdeel van de brancheontwikkeling braak blijft liggen: vernieuwing van vakinhoud en vakmethodiek. “Een gebied dat door de oude VOB wel betreden werd. In de eerste plaats is dat een

taak die bij de initiële opleidingen thuishoort, bij vakorganisaties van professionals en bij het SIOB. Met hen willen we tot afspraken komen over activiteiten op het gebied van de vakontwikkeling en de diverse disciplines binnen de bibliotheken, zodra daar vanuit onze leden nadrukkelijk om gevraagd wordt.”

Het VOB/WOB-bureau bestaat uit 11,45 fte.

Voor hele tekst voorstel zie: www.debibliotheken.nl.

Commentaar

Wat doen we met branchevereniging VOB/WOB?

Wim Keizer

Het VOB/WOB-bestuur wil een *task force* instellen om na te gaan of er nieuwe geldbronnen zijn aan te boren, o.a. om de CPNB-bijdrage te betalen. De leden gingen ermee akkoord. Als woorden zoals *task force* opdoemen, begin ik altijd wat achterdochtig te worden en me af te vragen welke machteloosheid er gecamoufleerd moet worden met zulke zware, militair aandoende termen.

Nu het (nog) niet wil lukken een nieuw contributiestelsel voor de nieuwe VOB/WOB aanvaard te krijgen, gaat de vraag zich opdringen of daar ook diepere oorzaken voor zijn aan te wijzen.

Misschien moet er eens wat *fundamenteler* gekeken worden dan naar de tegenstelling tussen armere en rijkere bibliotheken.

Al weer jaren geleden schreef **Henk Middelveld** dat we landelijk toe zouden kunnen met een klein, hoogwaardig branchebureau, o.a. bestaande uit een stevige lobbyist in Brussel, een stevige lobbyist in Den Haag en wat mensen voor de werkgevers- en HRM-zaken.

De vraag die ik al eens eerder opwierp is: zouden de leden een VOB/WOB met 11 fte hebben opgericht als ze *blanco* hadden kunnen beginnen? Want het is duidelijk dat wat er nu bestaat, voortgevloeid is uit het streven van OCW en VOB-bestuur zo min mogelijk frictiekosten bij de ontvlechting te krijgen en zo veel mogelijk VOB-personeelsleden te plaatsen bij de nieuwe VOB/WOB, het SIOB en de St. Bibliotheek.nl. Weliswaar hebben de leden ermee ingestemd, maar moet er - in het licht van het contributiehoofdpijndossier - niet beter bekeken worden wat de bibliotheken en de PSO's *precies* willen bereiken met een landelijke branchevereniging. Wat levert de contributie op?

SIOB en Bibliotheek.nl brengen (OCW-)geld met zich mee, maar de VOB/WOB *kost* geld (plus de nodige uren van commissie- en bestuursleden). Bibliotheken houden vooral van instellingen die geld opleveren. Als ze moeten betalen en in een aantal gevallen ook uren inzetten, moeten daar wel duidelijke prestaties tegenover staan. Ook de VNG worstelt met een contributiestelsel. De leden-gemeenten gaven mee de contributie te laten “meeademen” met de bezuinigingen: *samen trap op, trap af*.

Een andere vraag die nog steeds speelt, is of het wel zo handig en efficiënt is een VOB te hebben waarvan *alle* bibliotheken en PSO's *rechtstreeks* lid zijn. Vrijwel alle bibliotheken hebben een provinciaal samenwerkingsverband, het PDO, in de vorm van een stichting of vereniging. In elke provincie waar een PDO is, zijn er afspraken over

de verhouding PDO/PSO. Waarom niet streven naar een VOB/WOB van 12 leden, de PDO'en/PSO's, of wat mij betreft 15, als we de drie grote steden (met de omvang van een kleinere provincie) apart nemen. Waarom zo veel verdubbeling en overlapping?

Dan is er nog de vraag hoe het PSO-lidmaatschap zich gaat ontwikkelen. PSO's horen bij de branche en zijn om die reden (weer) lid van de branchevereniging geworden (ze waren het vroeger ook al). Maar de PSO kan ook gezien worden als een soort *provinciaal sectorinstituut*, want in tegenstelling tot (meestal) het PDO wordt ze gesubsidieerd door de provincie, op basis van een eigen provinciaal beleid. Het PDO is meer de *provinciale branchevereniging*: van en voor (en meestal) ook betaald door de leden-bibliotheken. Dan speelt ook nog dat de PSO's een Stichting Samenwerkende PSO's Nederland hebben opgericht en de Stichting Bibliotheek.nl nauw wil samenwerken met deze stichting. Het VOB/WOB-jaarplan *Samen sterk!* signaleert het en ziet het als een sterker wordend besef van de noodzaak van een collectieve aanpak en krachtenbundeling. Maar zegt er niet bij wat dit eventueel zou kunnen betekenen voor de eigen positie en omvang. Maar eens een andere *task force* het mijnenveld insturen?

Kort nieuws

Kortingen Rijk 2,2% en 5%

Staatssecretaris **Halbe Zijlstra** van Cultuur gaat in 2012 2,2% korten op alle posten in de cultuurbegroting, ook op o.a. bibliotheekwerk. In 2013 zal het gaan om 5%. Dat staat in de brief die hij 6 december aan de Tweede Kamer stuurde over de uitgangspunten voor zijn cultuurbeleid. De tekst luidt: "In 2012 leg ik daarnaast een beperkte, generieke, structurele efficiencykorting op van minimaal 2,2% voor alle posten en sectoren in de cultuurbegroting. Bij de overgang van oude naar nieuwe systematiek zullen frictiekosten optreden. Om die te kunnen betalen en tot evenwichtige keuzen in de cultuurbegroting te komen wordt voor 2013 en verder de structurele efficiencykorting voor alle posten en sectoren in de cultuurbegroting verhoogd naar circa 5%. Deze korting geldt voor alle sectoren. Gezien de omvang en het realisatietempo van die bezuinigingen, zullen in het kader van een evenwichtige benadering de erfgoed- en bibliotheeksector ook een bijdrage moeten leveren. In het eindbeeld zullen erfgoed, bibliotheken en Nationaal Archief conform het regeerakkoord zo veel mogelijk worden ontzien." Zie verder: www.rijksoverheid.nl.

"Verplicht internetfilter mag niet"

Prof. mr. Tom Barkhuysen, advocaat te Amsterdam bij Stibbe en hoogleraar staats- en bestuursrecht aan de Universiteit Leiden, acht het niet rechtmatig wanneer gemeenten aan openbare bibliotheken de verplichting opleggen om een internetfilter te gebruiken. Dat staat in een door het SIOB verspreid persbericht. Het SIOB vroeg om juridisch advies.

Een verplichting is volgens Barkhuysen in strijd met de vrijheid van meningsuiting en de Informatievrijheid. Dat zijn grondrechten die worden beschermd in het Europees Verdrag voor de rechten van de Mens (artikel 10) en de

Grondwet (artikel 7). De taak die bibliotheken hebben om vrije toegang te bieden tot informatie, betekent dat er van overheidswege geen censuur wordt gepleegd op die toegang tot informatie, kennis en cultuur. Met de plaatsing van een internetfilter is dat volgens de deskundige juist wel het geval. De maatregel is volgens hem bovendien disproportioneel omdat bibliotheken ook andere maatregelen kunnen nemen om bescherming te bieden tegen ongewenste internetsites. In de tweede plaats blijken gemeenten niet bevoegd om een verplichting op te leggen aan bibliotheken om een internetfilter te plaatsen op grond van de Algemene wet bestuursrecht en de Gemeentewet. Zie verder: www.siob.nl.

Franchise: resultaten twee sporen

Naar aanleiding van het nieuws (zie vorige Nieuwsbrief) dat er geen franchiseorganisatie "Bibliotheek Nederland" komt, meldde **Thijs Torremans**, voorzitter van de Stuurgroep, desgevraagd: "Het project formule/franchise is volop bezig met de afronding. Het uit twee sporen bestaande programma (franchise en formule) levert de volgende resultaten op:

Spoor Formule:

- Pilot-locaties waar de formule is neergezet en is getest zoals Zwolle-Zuid, Haren, Akersloot e.d. Totaal reeds 30 gereed en 47 worden er binnenkort opgeleverd;
- Een nieuw systeem van centraal collectioneren, inclusief collectiescan;
- Een inkoopmodule (o.a. actuele titels);
- Oranjeboekje met richtlijnen voor o.a. vestigingsbeleid;
- Huisstijldragers zoals bedrijfskleding;
- Sturingsmonitor (wat is verloop in uitleningen, bezoekers etc. en hoe kun je hierop sturen).

Spoor Franchise:

Er wordt in samenwerking met Bibliotheek.nl en de PSO's Nederland gewerkt aan een gemeenschappelijk aanbod voor alle bibliotheken in Nederland dat de digitale en fysieke innovaties bundelt. De afronding is conform planning op 31/12/10."

Bedrijfskundige visie bibliotheken

Overstijg het denken in tegenstellingen. Laat het uiteindelijke doel centraal staan in het denken over de bibliotheek. Er zijn meerdere wegen die leiden naar de bibliotheek als ondernemend kennisinstituut. Dat is één van drie praktische aanbevelingen die **Marina Polderman** doet in haar masterscriptie *De bibliotheek als kennisinstituut; een bedrijfskundige visie op Nederlandse openbare bibliotheken*. Marina studeerde MBA aan de Radboud Universiteit in Nijmegen, met specialisatie *Organizational Design and Development*. Zij zet twee "ideaaltypen" naast elkaar: het retailmodel ("de bibliotheek als onderneming voor de consument") en het model waarbij context geboden wordt aan de collectie ("de bibliotheek als kennisinstituut voor de burger") en gaat met name in op de gevolgen van beide typen voor de arbeidsverdeling. Een integratie van de visies waaruit de ideaaltypen voortkomen is volgens haar het "ondernemend kennisinstituut". In dit type wordt de arbeidsverdeling door haar vanuit de sociotechniek benaderd en wordt er gestreefd naar een bibliotheekorganisatie waarin de arbeidsverdeling zich kenmerkt door een nadruk op "stroomdenken" en een minder rigide scheiding tussen front- en backoffice.

De scriptie circuleert bij de commissie Strategie van de VOB en werd onder de aandacht van de Nieuwsbrief gebracht. Geïnteresseerd? Even een mailtje aan wkeizer@soobbozh.nl.

Bibliotheekcongres

Op 9 en 10 december organiseerden SIOB, VOB en Bibliotheek.nl in Maastricht, middenin een krimpregio, een bibliotheekcongres, onder de naam *Bibliotheek tweedaagse*. Er kwamen vele onderwerpen, meningen en demonstraties voorbij. Voor informatie en meningen hierover zie o.a. de *hashtag* #b2d10 op twitter (<http://twitter.com/search?q=%23b2d10>) en de resultaten van *live-blogging* (vroeger heette dat persklare verslagen schrijven - wk) van Jan Klerk op <http://www.janklerk.net/>.

Nr. 1: OB'en Almere en Wassenaar

De bibliotheken van Almere en Wassenaar zijn 9 december gekozen tot beste bibliotheken van Nederland in 2010. Zie verder: www.informatieprofessional.nl.

Opinie

Bij de laatste Nieuwsbrief

Wim Keizer

In 1998 adviseerde de Raad voor Cultuur openbare bibliotheken met werkgebieden van 400.000 tot 500.000 inwoners te creëren, te bekostigen door gemeenten en provincies samen. Om daarmee de uitdagingen van de toekomst aan te kunnen. Het rapport werd breed verworpen.

In 2000 kwam op verzoek van OCW het rapport-Meijer, met een pleidooi voor basisbibliotheken tussen 35.000 en 80.000 inwoners.

In 2001 sloten OCW, IPO en VNG op basis van dit rapport een *Koepelconvenant* (minimumaantal inwoners voor basisbibliotheken 30.000). De officiële bibliotheekvernieuwing met het *Procesbureau* van **Wim Kamerman** ging van start. Het eerste nummer van de Nieuwsbrief verscheen.

De eerste jaren van de bibliotheekvernieuwing lag de nadruk sterk op basisbibliotheekvorming. In 2004 kwam er een *Aanvulling* op het Koepelconvenant en kwamen er naast de OCW-gelden voor de basisbibliotheekvorming ook innovatiegelden (zogenaamde enveloppegelden) voor inhoudelijke vernieuwing. Deze werden grotendeels aangewend via de provincies (marsrouteplannen).

Op 31 december 2007 eindigde het Koepelconvenant en werd het Procesbureau opgeheven.

In april 2008 was er een slotmanifestatie. Er lagen 499 pagina's aan teksten over de toekomst van het openbare bibliotheekwerk, waaronder een concept-*Agenda voor de toekomst* van de VOB (voorbereid door **Frans Meijer**) en een SCP-rapport met de titel *De openbare*

bibliotheek 10 jaar van nu. De OCW-gelden zouden vanaf 2008 centraal worden ingezet. Minister van OCW **Ronald Plasterk** besloot na advies van de Raad voor Cultuur een *Sectorinstituut* in het leven te roepen en de VOB te beschouwen als zuivere branchevereniging, bekostigd door de bibliotheken. Dit betekende: ontvlechting van de VOB. In juli 2008 publiceerde de VOB haar definitieve *Agenda voor de toekomst*. **Peter van Eijk** en Frans Meijer zwaaien er nog steeds mee. Het VOB-bestuur verzette zich tegen ontvlechting, maar in augustus verscheen er een communiqué waarin het bestuur zich erbij neerlegde. In november 2008 kwam het op verzoek van OCW gemaakte rapport-Calff *Innoveren met effect* uit.

De eerste maanden van 2009 werkte de VOB nog, met de inmiddels ingehuurde Peter van Eijk, aan haar eigen Agenda voor de toekomst. In juli 2009 ging er onder leiding van **Bart Drenth** van Berenschot een door OCW in het leven geroepen *Projectgroep Bibliotheekinnovatie* aan de slag op basis van het door OCW, IPO en VNG in december 2008 gemodificeerde rapport-Calff. Peter van Eijk werd in de Projectgroep programmacoördinator digitale bibliotheek. De Projectgroep belegde bijeenkomsten met *kritische vrienden*. In november werden de Stichtingen Sectorinstituut en *Bibliotheek.nl* opgericht. In december 2009 tekenden OCW, IPO en VNG het *Bibliotheekcharter 2010-2012*.

In 2010 gingen de Stichting Bibliotheek.nl (met Peter van Eijk), het SIOB (eerst met Bart Drenth, toen met **Leo Voogt** en sinds 1 december zonder Leo Voogt) en de rest-VOB (sinds april met **Ap de Vries**) van start, maar kwamen er nog geen in 2009 aangekondigde *collectieve agenda* en geen centrale regie. Op mijn simpele vraag hoe de OCW-innovatiegelden van 2009 *precies* besteed zijn en die van 2010 en 2011 *precies* aangewend worden, kwam nog geen antwoord. OCW heeft me inmiddels wel beloofd inzicht te zullen geven.

Ik heb het allemaal met grote belangstelling gevolgd, beschreven en becommentarieerd en blijf dat doen, zij het op een andere manier. Dit is de laatste *Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk*.

Ik ben wel van plan nog een keer een samenvattend overzicht te maken van de inhoud van tien jaar Nieuwsbrief, een rode draad zeggend.

Nieuwe vernieuwing

M'n motto is: *na elke vernieuwing komt er weer nieuwe vernieuwing*. Met veel keuzes. Voor de bibliotheek kregen we van **Cor Wijn** mee een centralisatiescenario, een decentralisatiescenario, een inhoudelijke-speerpunten-scenario (met eventueel een *cross over* naar en met andere instellingen), maar ook een afbouw- ofwel substitutiescenario. Geef elk kind maar een iPad. Het [Francisco-van-Jole-scenario](#). Ook Peter van Eijk zwaait vaak met een iPad. Dat scenario moeten we uiteraard zien te voorkomen door wat mij betreft veel dichter op het onderwijs te gaan zitten, maar stel nu dat het ondanks NBC, White label websites en Datawarehouse niet lukt, *je weet maar nooit*, wat moet de regiefunctie *in dat geval* inhouden? Er zijn dan in het openbare bibliotheekwerk *twee* ontwikkelingen die samen geregisseerd moeten worden. De eerste is dat *het aantal gebruikers* afneemt. De tweede is er sowieso al en die is dat *het aantal personeelsleden* afneemt (door prepensioen en gewoon pensioen aan de ene kant en door te weinig instroom aan de andere kant).

Een goede regie zorgt er voor dat beide krimpprocessen gelijk op gaan, zodat er in elke fase van het krimpproces niet te weinig bibliotheekmedewerkers voor het afnemende ledental zijn, maar ook niet te

veel. Dit kan per provincie nog stevig verschillen. Wie het weblog van [Mark Deckers](#) goed volgt en de loftuitingen van Peter van Eijk over de bibliotheken in de oude Hanzesteden Zwolle en Deventer tot zich neemt, begrijpt dat - als het krimpscenario er onverhoopt komt - het bibliotheekwerk in Overijssel het langst zal overleven.

Uiteindelijk moet bij het vertrek van het laatste bibliotheeklid in laten we zeggen Dalfsen, omstreeks 2049 (als ik 100 ben), de laatste medewerker in deze laatste bibliotheek het licht uitdoen. Wat rest is geschiedenis. De Geschiedenis van de openbare bibliotheek in Nederland is al in 1990 geschreven door **Paul Schneiders** (Lezen voor iedereen, NBLC, 1990), maar iemand moet er dan nog de laatste 60 jaar aan toevoegen en de definitieve Geschiedenis van het Openbare Bibliotheekwerk in het Koninkrijk der Nederlanden schrijven. Vanzelfsprekend als e-book, maar dat woord bestaat dan niet meer, omdat elk boek gewoon een e-book in the cloud is.

Openheid en beslotenheid

Terug naar het heden. In de openbare bibliotheekwereld anno 2010 zijn me veel te veel *geheime* stukken, *besloten* forumsites en besloten vergaderingen. Het lijkt wel of de beslotenheid toeneemt. Dit zal *heel* soms wel eens nodig zijn, maar vaak lijkt het ingegeven door Angst-hazerij en Wichtigmacherei. Stel je voor dat Tweede-Kamerleden eens kritische vragen gaan stellen! Ik ben beïnvloed door de Amerikaanse journalist [I.F. Stone](#) die in *Verhulling en werkelijkheid* (1970) schreef: "Geen enkele bureaucratie ziet graag een onafhankelijke journalist" en "Een bureaucraat is vooral expert in het niet laten gebeuren van de dingen die gebeuren moeten." Met de digitale ontwikkelingen krijgen bewonderaars van Stone meer wind in de zeilen, althans in democratische samenlevingen. De tijdgeest is niet pro geheimhouding als deze niet *strikt* noodzakelijk is. Ik ben zeker geen aanhanger van de opvatting dat mensen altijd onmiddellijk moeten zeggen of kwetteren wat ze denken (liever niet zelfs), en ik beseft dat de staatsveiligheid en daarmee de veiligheid van de burgers geheimhouding soms noodzakelijk maakt, ook in democratieën, juist omdat er niet overal democratieën zijn. Maar in een democratische samenleving mag verwacht worden dat er maximaal inzicht gegeven wordt in de besteding van de belastinggelden als het *niet* gaat om levensbedreigende aangelegenheden. Ik doe een dringend beroep op met name de Haagse partijen in het openbare bibliotheekwerk maximale openheid te betrachten, want ze vervreemden zich anders meer van het *gedecentraliseerde* bibliotheekveld dan ze zelf beseffen.

Dank

Degenen die de Nieuwsbrief waardeerden en dat ook regelmatig lieten blijken, wil ik hartelijk danken. Degenen die achter m'n rug om hebben geprobeerd bij (mede-)uitgevers invloed uit te oefenen op het redactionele beleid wil ik ook hartelijk danken: zij hebben nul op het rekest gekregen, waarmee duidelijk bewezen werd dat de uitgevers de afgesproken redactionele onafhankelijkheid van de Nieuwsbrief serieus hebben genomen (waarvoor ik, uiteraard, ook de uitgevers zelf bedank).

Verder ook hartelijke dank aan m'n vrouw, **Nelly Brand**, die de laatste vijf jaar het correctiewerk ter hand heeft genomen en er elke maand een lang weekend last van had als ik bezig was met wat zij noemde de bevalling van de Nieuwsbrief. Dankzij haar zijn er bijzonder weinig typfouten blijven staan.

Website Bibliotheekblad

Ingaand januari lever ik bijdragen aan de nieuwe website van Bibliotheekblad (www.bibliotheekblad.nl). De rubriek *Analyse* in de papieren editie blijft bestaan. En daarnaast komt er een maandelijkse attenderingsservice, onder de naam WWW.

Fijne kerstdagen, goede jaarwisseling en tot in 2011!

Naar ik hoop weer een boeiend *e-year*.

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 9 organisaties: Biblionet Drenthe, Biblioservice Gelderland, Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB), BibliotheekService Centrum Utrecht (BiSC), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant), Bibliotheekhuis Limburg en Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD).

De relatie tussen deze 9 organisaties en de redacteur was geregeld in een redactiestatuut. *Dit is het laatste nummer. Redactionele activiteiten worden voortgezet op de website van Bibliotheekblad (www.bibliotheekblad.nl) en in een nieuwe attenderingsservice.*

De Nieuwsbrieven zijn digitaal ontsloten op de website van de Vereniging Netwerk van Directeuren, www.libraryservices.nl/nvd of www.netwerkvandirecteuren.nl.